

SÀI GÒN 50 NĂM TRƯỚC**Hai ông bà mất tích**Hồi-ký BÌNH-NGUYỄN LỘC

Một thành-phố Âu-châu, gồm những xóm có cái tên cũ ngàn năm, mà họ cứ để vậy, thương-yêu tên cũ ấy, hãnh-diện vì tên cũ ấy, chẳng hạn xóm Saint Germain, Des Prés, xóm Montparnasse, xóm Ile de France.

Dân ta nổi danh bảo-thủ, tồn-cổ, nhưng lại rất phụ-phàng các địa-danh xưa.

Tôi đã chứng-kiến cái chết của tên xóm Xã-Tài, tức xóm đầu trên hết, đầu Phú-Nhuận của đường Hai Bà-Trung, cách đây 30 năm, và ngày nay tôi đang chứng-kiến sự hấp-hối của địa-danh Bà-Chiếu.

Mười năm nữa, con ta sẽ không còn nghe đến tên của ông Xã-Tài và của Bà-Chiếu nữa.

Ngày nay, bước lên xe buýt, ta nói: „Cho tôi một vé đi Bà-Chiếu“, các bác soát vé sẽ mỉm cười chế-riếu ta là nhà quê. Họ vẫn còn nhớ tên của địa-danh ấy, nhưng họ gọi nơi đó là Gia-Định, tức gọi xô-bồ. Theo lịch-sử thì Gia-Định, tức là trung-tâm thành-phố Sài-gòn, còn theo nay thì Gia-Định là tên của cả một tỉnh lớn, nào phải tên của khu phố ấy đâu.

Không còn biết bao nhiêu ông bà khác đã bị xóa tên, chẳng hạn như bà Triệu ở Cầu-Kho, bà Lớn ở Phan-thanh-Giản, và mới có vài năm nay đây thôi mà bà Hạt cũng đã gần đi đòi nhà ma rồi.

Ông Diệm đã mâu-thuẫn với ông. Sóc-Trăng, ông nghe không hay, bắt đổi ra là Vĩnh-Bình, chớ không như người Ang-Lê, họ tới đó, thấy tên cũ là Singapor, hay, hay là không mặc kệ, họ cứ để vậy ngàn đời. Nhưng tại sao ông Diệm lại không Việt-hóa Pleiku và Kontum?

Địa-danh Pleiku nghe chướng hơn Sóc-Trăng nhiều, lại nghe tục-tiu nữa, thế mà ông cứ để vậy.

Dầu sao thiên-hạ cũng bị lây ảnh-hưởng của ông Diệm, xóa tên cũ hết, những tên mộc-mạc, đổi ra tên chữ nhỏ, không biết để làm gì.

Có thi-vị-hóa thì nên thi-vị-hóa tất cả ít ra ta cũng lời được thi-vị, bằng như để vậy thì nên để vậy hết ráo, Mỹ-Tho, cứ là Mỹ-Tho muôn thuở, chớ bỏ địa-danh đúng là Bà-Chiếu, thay bằng địa-danh sai là Gia-Định thì thật vô-lý.

Chẳng hạn như cái công-trường lớn sau Vương-Cung Thánh-Đường ở đường Duy-Tân, cách đây 50 năm, nó là công-trường giếng nước vì tại bồn cỏ ấy có một cái lều nước rất to cung-cấp nước cho cả thành-phố Sài-gòn, lều nước đã bị phá, nhưng tên

cũ vẫn còn, thì nay ta sửa lại là công-trường chiến-sĩ làm gì bởi đó là Chiến-Sĩ Tây với cái đài kỷ-niệm Tây cũng đã bị phá rồi.

Chị bếp của tôi nguyên là Nguyễn-thị-Mệ, chị ấy đổi lại là Hoàng thị Ái-Huê, gia-đình tôi trở nên tươi hơn, không còn người nào, món nào tên xấu cả, nhà xí được đổi ra là buồng vệ-sinh, rất nên thơ, nhưng Ái-Huê lại bỏ gia-đình tôi đi làm Margaret trong một cái ba kia, còn buồng vệ-sinh, cái bàn Thổ-Nhi-Kỳ bẽ, tôi không có tiền thay, hóa ra giờ nó lại xí hơn là cầu xí trước.

Ngày nay thì còn được Ông-Lãnh và Thị-Nghè, nhưng chắc Ông-Lãnh Thị-Nghè không được trường-thọ đâu mặc dầu đã có vi-ta-min H3.

Ông-Lãnh có lẽ sẽ thi-vị-hóa ra là Giang-Tân, còn Thị-Nghè là Hồ-Cứ (lấy tích Cọp Thị-Nghè)

Cái thời mà các anh hề rạp Cầu-Muối, cách đây 3, 4 mươi năm hay giều: „Ông Lãnh lấy Bà Chiêu đẻ ra Thị Nghè và Chú xã Tài“, cái thời ấy đành rằng nhà quê một cục, nhưng được cái là gọi nhớ xưa như xóm Champ de Mars ở Ba-Lê, gọi nhớ không-khí võ-hiệp của thời trước, không hại gì mà còn lợi nữa là khác.

Có một địa-danh ngộ-nghĩnh này mà họa-đồ chánh-thức cũng sai, là hai con rạch Ong sát Sài-gòn. Các bản đồ in là Rạch Ông Lớn, Rạch Ông Bé (chữ Ông có dấu mũ trên đầu chữ O).

Thứ hỏi trong xã-hội ta xưa, có Ông Lớn, chớ còn Ông Bé thì vẫn được gọi nịnh là Ông Lớn, chớ nào ai dám gọi họ là Ông Bé Bé.

Mới có 30 năm thôi mà cả các công-sở đều viết sai trong văn-kiện, đến họa-đồ cũng sai. Đó là hai cái rạch, 1 lớn, 1 nhỏ, thuở ấy bần mọc hai bên bờ nhiều lắm và loài ong mật đóng tổ trên cây bần đông-đúc đến thành tên.